អរិយធម៌ ហ្ស៊ីមបាវ៉េ (Civilization of Zimbabwe)

ក្រេច ហ្ស៊ីមបាវ៉េ (Great Zimbabwe) គឺជាឈ្មោះនៃទីក្រុងបុរាណដ៏សំខាន់មួយដែលបង្ហាញអំពីអរិយធម៌នៃអាណាចក្រ ហ្ស៊ីមបាវ៉េ ហើយសព្វថ្ងៃស្ថិតនៅខាងជើងនៃប្រទេសហ្ស៊ីមបាវ៉េ(Zimbabwe)។ នៅក្នុងទឹកដីនៃតំបន់អរិយធម៌នេះ សំបូរដោយជនជាតិ បុនទូ (Buntu) ដែលជាជនជាតិបុរាណរស់នៅក្នុងទឹកដីនៃប្រទេសអាហ្វ្រិចខាងត្បូងមួយនេះតាំងពីដើម។[១] Zimbabwe ក្នុងភាសា Buntu មានន័យថា ផ្ទះថ្ម (stone house)។[២]

អរិយធម៌ ឬអាណាចក្រ ហ្ស៊ីមបាវ៉េ គឺជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់នៃបណ្ដាញផ្លូវពាណិជ្ជកម្មនៅក្នុងតំបន់អាហ្វ្រិចខាងជើង (រូបលេខ១)។ តាមរយៈការសិក្សាផ្នែកបុរាណវិទ្យានៅក្នុងតំបន់នេះ អ្នកបុរាណវិទូបានរកឃើញនូវកុលាលភាជន៍ដែលមានប្រភពមកពីចិន ពែក្ស និងជាពិសេសកាក់ប្រាក់ដែលមកពីតំបន់អារ៉ាប់ជាដើម។ ការរកឃើញនៃវត្ថុតាងទាំងនោះបានបង្ហាញអំពីវិសាលភាពនៃការជួញដូររវាងអរិយធម៌នេះ និងអរិយធម៌ដទៃទៀត។

ទីក្រុង ក្រេច ហ្ស៊ីមបាវ៉េ ((Great Zimbabwe) គឺមានចម្ងាយប្រមាណជាង ៣០គីឡូពីទីក្រុង Masvingo និងស្ថិតនៅខាងជើងនៃប្រទេសហ្ស៊ីមបាវ៉េ។ ទីក្រុងបុរាណនេះ គឺជារាជធានីដ៏សំខាន់នៃអាណាចក្រ Zimbabwe និងត្រូវបានបង្កើតឡើងប្រហែលស. វ.ទី១២ នៃគ.ស. និងត្រូវបានបោះបង់ចោលនៅស.វ.ទី១៥ ពោលគឺស្ថិតនៅចន្លោះឆ្នាំ១១០០ដល់ឆ្នាំ១៤៥០នៃគ.ស.។ ទីក្រុងនេះមានផ្ទៃដីជាង៨០០ហិចតា ដោយបែងចែកជាបីតំបន់ផ្សេងៗ គឺតំបន់មានប្រាសាទនៅលើភ្នំ (Hill Ruins), តំបន់មានជញ្ជាំងខ្ពស់ (Great Enclosure) និងតំបន់ប្រាសាទនៅតាមជ្រលងភ្នំ ទន្លេ (Valley Ruins)[៣] (រូបលេខ២-៥)។

តំបន់មានប្រាសាទលើភ្នំ គឺជាបណ្ដុំនៃសំណង់ប្រាសាទដែលកសាងចាប់ពីកំពូលភ្នំដេញរហូតដល់ចង្កេះភ្នំ។ ចំពោះទីតាំងនេះ កសាងសម្រាប់កន្លែងប្រារព្ធពិធីសាសនា ហើយ

---

[១] https://www.nationalgeographic.org/

[២] ibid

[៣] https://whc.unesco.org/en/list/364

អត្ថបទដោយ៖ អេង តុលា

តំបន់នេះ គឺចាស់ជាងតំបន់ពីរផ្សេងទៀត ដែលប្រហែលជាកសាងនៅស.វ.ទី១០ នៃគ.ស។ តំបន់នេះចាត់ទុកជាវាំង និងជាកន្លែងសំខាន់នៃក្រុង ហ្ស៊ីមបាវ៉េទាំងមូល។[៤]

តំបន់ទី២ គឺជាតំបន់មានជញ្ជាំងខ្ពស់ ដែលស្ថិតនៅខាងត្បូង នៃតំបន់ទី១ ដោយនៅទីនេះកសាងជញ្ជាំងអំពីថ្ម ដែលមានកំពស់៩.៧ ម៉ែត្រ និងកសាងនៅស.វ.ទី ១៤នៃគ.ស។ បច្ចេកទេសភ្ជាប់ថ្មនៅទីនេះ គឺប្រើប្រាស់ជាមួយនឹង Mortar។[៥]

រីឯតំបន់ទី៣វិញ គឺជាតំបន់ដែលមានផ្ទះប្រជាជនរស់នៅ ស្ថិតនៅក្បែរនឹងតំបន់ទី២ ដោយផ្ទះទាំងនោះធ្វើពីភក់លាយជាមួយដីឥដ្ឋ (Daga)។ នៅក្នុងតំបន់នេះអ្នកស្រាវជ្រាវបានធ្វើការស្ទង់មានប្រជាជនរស់នៅប្រមាណ១០,០០០ ទៅ ២០,០០០នាក់។[៦]

តាមរយៈជនជាតិព័រទុយកាលដែលបានមកដល់តំបន់នេះ គឺនៅអំឡុងពាក់កណ្ដាល ស.វ.ទី១៥ បានបង្ហាញថា ទឹកដីនៃអាណាចក្រហ្ស៊ីមបាវ៉េត្រូវបានបែងចែកជាពីរផ្នែកដែលគ្រប់គ្រងដោយអាណាចក្រ Torwa និងមួយផ្នែកទៀតដោយអាណាចក្រ Mwene-Mutapa។[៧]

តាមរយៈការស្រាវជ្រាវជាច្រើននៅក្នុងតំបន់នេះបានបង្ហាញទីតាំងនេះ គឺមានមនុស្សរស់នៅតាំងពីសម័យបុរេប្រវត្តិ (ក្រុមមនុស្សបុនទូ) និងរហូតដល់សម័យកាលអាណាចក្រ ហ្ស៊ីមបាវ៉េ ដែលជាអរិយធម៌ដ៏រីកចម្រើន និងមានបច្ចេកទេសខ្ពស់ក្នុងការរៀបចំក្រុង យ៉ាងល្អបែបនេះ ។ ប៉ុន្តែអាណាចក្រនេះក៏ត្រូវបានដួលរលំវិញដែរ នៅអំឡុង ស.វ.ទី ១៥ ដោយកត្តាជាច្រើន ។ ប្រហែលមកក្រុមមនុស្សផ្សេងចូលមករស់នៅក្នុងតំបន់នេះកាន់តែច្រើន និងមកពីកត្តាធម្មជាតិ ជាដើម។

[៤] https://www.metmuseum.org/

[៥] https://www.google.com/search?q=mortar&oq=mortar&aqs=chrome..69i57j0i271l2.794j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8

[៦] https://www.nationalgeographic.org/

[៧] https://whc.unesco.org/en/list/364

អត្ថបទដោយ៖ អេង តុលា

រូបលេខ១ ផែនទីទឹកដី នៃប្រទេសហ្ស៊ីមបាវ៉េ

ប្រភព៖ https://www.khanacademy.org/humanities/art-africa/southern-africa/zimbabwe/a/great-

AMS
អរិយធម៌ខ្មែរ
KHMER CIVILIZATION

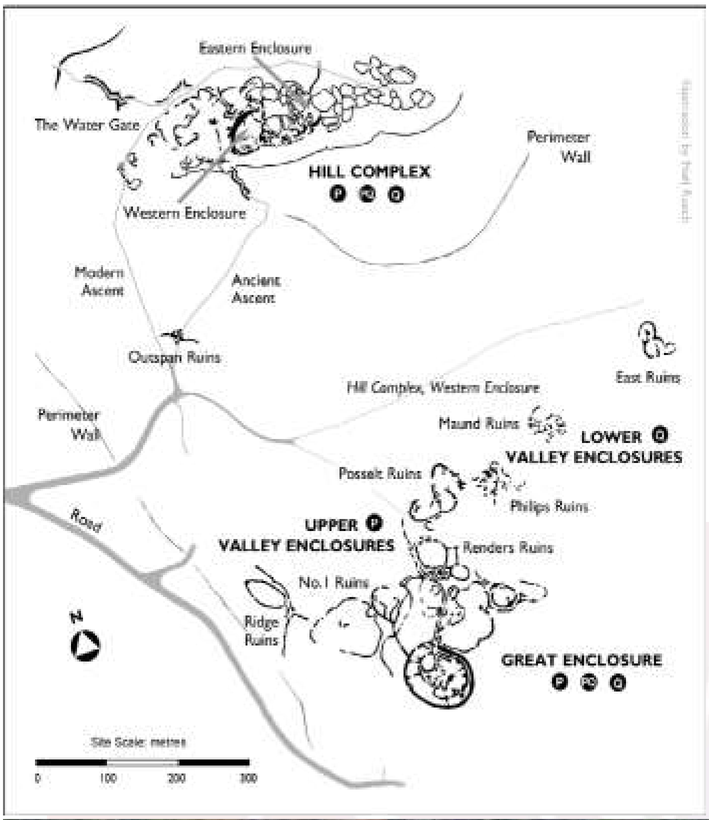

រូបលេខ២ & ៣ ៖ប្លង់និងពីលើអាកាស នៃក្រុង Great Zimbabwe

ប្រភព៖ https://www.khanacademy.org/

រូបលេខ៤ & ៥៖ តំបន់ទី ១ និងទី២

ប្រភព៖ https://www.khanacademy.org/

អត្ថបទដោយ៖ អេង តុលា

រូបលេខ ៦៖ ផ្ទះ daga ធ្វើលើវិញនៅតំបន់ទី៣

ប្រភព៖ https://www.wikipedia.org/

ឯកសារយោង

https://www.google.com/search?q=mortar&oq=mortar&aqs=chrome..69i57j0i271l2.794j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8

https://www.nationalgeographic.org/

https://whc.unesco.org/en/list/364

https://www.metmuseum.org/

អត្ថបទដោយ៖ អេង តុលា